

Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova

Agenția Națională pentru Curriculum și Evaluare

GAGAUZ DİLİ HEM LİTERATURA

Programă pentru examenul național de bacalaureat

Chișinău, 2021

Autori:

- **Stoletneaia Anna**, Centru de formare continuă, Universitatea Pedagogică de Stat din Chișinău „Ion Creangă”, lector, Asociația Națională a Trainerilor Europeni din Moldova, expert național;
- **Belanciuc Iulia**, magistru în științe ale educației, Ministerul Educației și Cercetării, consultant principal;
- **Sucman Anna**, magistru în științe ale educației, profesoară de limba și literatura găgăuză, grad didactic I, Colegiul ”Mihail Ceachir”, min.Comrat;
- **Iusiumbeli Lidia**, profesoară de limba și literatura găgăuză, grad didactic I, Instituția Publică Liceul Teoretic “Boris Ianacoglo”, s. Copceac, mun.Ceadâr-Lunga.

Gagauz dili hem literatura bakalavra ekzameni için programa Gagauziya Genel Üretim Müdürlüün metodika komisiyasında hem üretim kurumların gagauz dili hem literatura metodika komisiyalarında diskusiyaya yapıldı hem kaavileştirildi.

PROGRAMA İÇİNDEKİLİ

I. Önsöz.

II. Bakalavra ekzamenin kantarlamasında “Gagauz dili hem literatura” predmetin spețifika kompetențiyaları.

III. Bakalavra ekzamenin kantarlamasında “Gagauz dili hem literatura” predmetin kompetențiya birimneri, içindekilär hem sonuçlar.

IV. İtemnerin örnekleri (açıklaması).

V. Testlerin örnekleri. Testlerin kantarlamak shemaların örnekleri.

I. ÖNSÖZ

“Gagauz dili hem literatura” predmetin Bakalavra için devlet ekzamenin Programası aşıada verili dokumentlerin temelindä yapıldı:

- **Devlet Kurikulumun temelleri**, Moldova Respublikası Üretim, Kultura hem Araştırmak Bakannın nr. 432/2017 emirinnän kaavileştirildi;
- **“Gagauz dili hem literatura” Kurikulumu** (X-XII kl.) hem **GİDi**, Moldova Respublikası Üretim, Kultura hem Araştırmak Bakannın nr. 906/2019 emirinnän kaavileştirildi;
- **Bakalavra ekzameni için Reglament**, emir nr.47/2018.

Gagauz dili hem literatura üretmek/ürenmek projesin baş neeti Moldovadaki hem Evropadaki ürenmek uurlarına etismää hem gagauz dilinin standartlarını tamannamaa. Bu disiplinanın konceptiyasında isteniler, ki ana dili yaşamının herbir situatıyasında praktika uurunda kullanılsın, orfografiya kurallarını hem funkşional yazısının printiplerini koruyarak.

Soşial durumu isteer, ki gagauzlar kendi adetlerini, kendi dilini, kultasını unutmasınlar. Şindiki yaşamayı annamaa hem taa ii yapmaa deyni, läazım ölä üretmeyi, terbiyetmeyi tamannamaa, ki ürenicilər yaradıcı kişi olsunlar. Bu soşial simarlamalarını hem eni istediklerini tamannamaa deyni, okulcular läazım ana dilini ürensinnär hem bilsinnär, neçinki onunnan var nicä sevda duygularını dilimizä hem Vatanımıza terbiyetmää, var nicä onların bilgilerini dünnä hem yaşamak için genişletmää hem derinnetmää. Onuştan, olur deyelim, ki ana dilinin *statusu* çok üüsek.

Lişey klaslarında üretim – ürenicilerin gagauz dili hem literatura ürenmesindä bitki etayı. Onun için lişey klaslarında taa genişän gösteriler önemni ideyaların hem neetlerin sisteması. Gagauz dili hem literatura predmetin genel neeti: ***aazdan hem yazılı tekstlerin kurması, dilin funkşional uurunda kullanması (gramatika, leksika, stilistika), dilin orfografiya kuralların dooru kullanması hem da lişeyistlerin motivaşiyasını, meraklını ana dilinin ürenmesi için taa üüsek uura kaldırılması.***

“Gagauz dili hem literatura” predmetin Bakalavra ekzameni için Programası – normativ dokumenttir, onun genel neeti – *Bakalavra ekzamenini taa efektif düzmää hem geçirmää.*

Verili Programayı testleri kuran avtorlar, üredicilər, ürenicilər, okul müdürleri, analar-bobalar h.b. kullanabilirlär.

Moldova Respublikası Üretim hem Araştırmak Bakannın üretmek planına görä gumanitar profilindä haftada 4 saat veriler, real profilindä sä – 3 saat.

Biliner, ki Bakannın Üretmek planına görä “Gagauz dili hem literatura” predmeti gumanitar profilindä mutlak verilän ekzamen, real profilindä sä – seçilmä ekzamen. Onun için bu Programada gösterili, angı formada testlär gumanitar hem real profilindä düzülü olaceklar.

Ekzameni tamannamak için 180 min. (üç astronom saadı) veriler.

Avtorlar

II. BAKALAVRA EKZAMENİN KANTARLAMASINDA “GAGAUZ DİLİ HEM LİTERATURA” PREDMETİN (X-XII KL.) SPEŢİFİKA KOMPETENŢİYALARI

(Kurikulum liŢey klaslarına deyni, 2019 y.)

2. Verbal işbirleşmesindä kendilik, üretim (proŢesindä) hem cümnä kullanmasında azdan türlü söz situaŢiyalarında sözün ilerlemesi, konstruktiv davranmasını hem kanaat olmasını göstereräk.

3. Gagauz ruh-kultura mülkündä literatura-artistik tekstlerinä interpretaŢiya yapması, kritika düşünmeklerini, milli hem cümnä paalılıklarına baalantısını göstereräk.

4. Aazdan hem yazılı tekstlerin kurması, dil (gramatika, leksika, stilistika) uurunda güvenniini, kendibaşına işlemesini hem özelliini göstereräk.

III. BAKALAVRA EKZAMENİN KANTARLAMASINDA “GAGAUZ DİLİ HEM LİTERATURA” PREDMETİN KOMPETENŢİYA BİRİMLERİ, İÇİNDEKİLÄR HEM SONUÇLAR

SpeŢifika kompetenŢiyası 2. Verbal işbirleşmesindä kendilik, üretim (proŢesindä) hem cümnä kullanmasında aazdan türlü söz situaŢiyalarında sözün ilerlemesi, konstruktiv davranmasını hem kanaat olmasını göstereräk.

<i>KompetenŢiya birimleri</i>	<i>İçindekilär (içindekiläin birimleri)</i>	<i>Sonuçlar</i>
X.2.1. Folklor, lirika, epika yaratmaların özelliklerini, dominant çizgilerini belli etmää, argument getirmää. X.2.2. Kendi bakışını personajların yaptıklarına, türlü olaylara gösterip, onları biri-birinnän yaratırp, kendi poziŢiyasını argumentlemää, inandırmaa. X.2.4. Yaratmalarda kultura hem etika paalılıklarını tanımaa, yaratırmaa.	<ul style="list-style-type: none">• Literatura tekstlerindä stilistika elementleri.• Poetika tekstin elementleri.• Dildä zenginnetmäk kolaylıkları.• Tekstin kurulmasında dil kolaylıkları.	<ul style="list-style-type: none">• artistik kolaylıklarını kullanarak, lirika, epika yaratmalarına analiz;• personajlara karakteristika;• yaratma, ese;• literar/nonliterar tekstlerä analiz.
XI.2.3. Aazdan sözün özelliklerini annamaa, onu yazılı sözlän yaratırmaa, benzeyän hem benzämeyän taraflarını bulmaa. XI.2.4. Dialog hem monolog sözündä kendi bakışlarını, fikirini yazıda açıklamaa.	<ul style="list-style-type: none">• Sözleşmäk kulturaası.• Tekstin kurulmasında baalantılık.• Nonliterar tekstlerin erleşirmesi.• Dialog. Monolog.• Yaratmanın içindekilii.• PubliŢistika stili.	<ul style="list-style-type: none">• dialog;• monolog;• intervyu;• reportaj;• komentariya;• teklif;• mektup;• yaratma.

<p>XII.2.1. Dramatika yaratmaların özelliklerini, dominant çizgilerini belli etməä, argument getirmää.</p> <p>XII.2.2. Kendi bakışını personajların yaptıklarına, türlü olaylara gösterip, literatūra patredi vermää.</p> <p>XII.2.4. Yaratmalarda kultura hem etika paalılıklarını tanımaa, paralel yapmaa.</p> <p>XII.2.5. Dilin stilistikasının, sintaksis hem punktuatıya kurallarını hesaba alıp, dialoglarda, sözleşmäk situatıyalarında, proekt korumasında pay almaa, kendi pozitıyasını argumentlemää, inandırmaa.</p> <p>XII.2.6. Ofițial-izmetçilik hem bilim stillerin janraların speşifikasını annayıp-kullanmaa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Stilistika. • Söz kulturaşı. Dialog. Monolog. • Dramatika yaratmaların özellikleri. • Literatūra patredi. • Dildä zenginnetmäk kolaylıkları. • Sintaksis hem punktuatıya kuralları. • Kultura hem etika paalılıkları. • Ofițial-izmetçilik hem bilim stillerin janraların speşifikası. 	<ul style="list-style-type: none"> • dialog; • monolog; • yaratma; • ese; • avtobiografiya; • teklif; • personajın literatūra patredi; • personajın replikası.
--	---	--

Speşifika kompetenşyası 3. Gagauz ruh-kultura mülkündä literatūra-artistik tekstlerinä interpretaşıya yapması, kritika düşünmeklerini, milli hem cümnä paalılıklarına baalantısını göstererek.

<p>X.3.3. Okumakta tekstin kurulmasında maana hem gramatika kolaylıklarını bulmaa.</p> <p>X.3.4. Sintez hem analiz logika proşeslerin yardımınnan artistik yaratmasının içindekiliini annamaa hem kritika düşünmeklerin yardımınnan açıklamaa.</p> <p>X.3.5. Artistik yaratmasına interpretaşıya yaparken, literatūra teoriyasından terminleri kullanmaa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sözleşmäk kulturaşı. • Dilin laf zenginii. • Stilistika. • Gagauz/ana dili hem onun funkşional stilleri. • Tekstin kurulmasında maana hem gramatika kolaylıkları. • Sintez hem analiz nicä logika proşesi. • Literatūra teoriyasından terminnär. • Literatūra kritikası. 	<ul style="list-style-type: none"> • literatūra kritikasını kullanarak, personajlara karakteristika; • başka incäzanaat soyunnan yaraştırmak; • personajları yaraştırmak; • analiz hem sintez.
---	---	--

<p>XI.3.1. Meydana çıkarmaa artistik yaratmasında personajın, annadıcının hem avtorun özelliklerini, onnarın arasında baalantıları hesaba alarak.</p> <p>XI.3.2. Türlü-türlü janrada konkret tekstinin hem literatūra yolunun arasında paralellär kurmaa.</p> <p>XI.3.3. Süjet, kompozitiya hem stil üürenmesinin temelindä süret fikirini ilerletmä.</p> <p>XI.3.5. Yaratmanın içindekiliini bilmää da onu kabletmää vatandaş istoriyasının kontekstindä, içindekiliini millet filisofiyasının hem dininnän baalayarak.</p> <p>XI.3.6. İnterpretatiya yapmaa literatūra yaratmasına incäzanaatın başka soylarınnan (resimciliklän, muzıkaylan, teatraylan, kinoylan).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Artistik yaratmasında personajın, annadıcının hem avtorun özellikleri. • Tekstin hem literatūra yolunun arasında paralellär. • Süjet, kompozitiya hem stil. • Literatūra tekstlerindä hem başka tekst soylarında kultura hem etika elementleri. • Yaratmaların karakteristikasında kritikayı kullanması. • Yaratmanın içindekili. 	<ul style="list-style-type: none"> • personajlara karakteristika; • yaraştırmaq; • komentariya; • interpretatiya; • yaratma; • analiz.
<p>XII.3.4. Sintez hem analiz logika proşeslerin yardımınnan artistik yaratmasının içindekiliini annamaa hem kritika düşünmeklerin yardımınnan açıklamaa.</p> <p>XII.3.5. Artistik yaratmasına interpretatiya yaparkan, literatūra kritikasını kullanmaa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Stilistika. • Gagauz/ana dili hem onun funkşional stilleri. • Sintez hem analiz nicä logika proşesi. • Literatūra teoriyasından terminnär. • Literatūra kritikası. 	<ul style="list-style-type: none"> • personaja/-lara karakteristika; • literatūra kritikası; • literatūra yaratmasını başka incäzanaat soyunnan yaraştırmaq; • analiz hem sintez.

Speşifika kompetenşiyası 4. Aazdan hem yazılı tekstlerin kurması, dil (gramatika, leksika, stilistika) uurunda güvenniini, kendibaşına işlemesini hem özelliini göstererek.

<p>X.4.1. Aazdan hem yazılı tekstlerdä gagauz dilinin orfografiya kurallarını, literatūra dilini, gramatika hem punktuatiya normalarını korumaa, kullanmaa.</p> <p>X.4.2. Tekstin temel janra nişannarını / özelliklerini koruyarak, temellenip kendi yaşamak / üüretim bilgilerinä, temalara görä türlü yaratmalar, ese, yaradıcılık işleri, proektlär, referatlar düzmää, yazmaa.</p> <p>X.4.3. Taa uygun, taa effektiv yazıları olsun deyni, türlü estetika hem ritorika elementleri kullanmaa.</p> <p>X.4.4. Yazmak ustalını, kırınlınlını ilerletmä.</p> <p>X.4.5. Soşial dokumentlerin strukturasını kullanarak, Curriculum Vitae (CV), bildirim, ofişial yazışmak kurmaa, yazmaa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Gagauz dilin orfografiya hem punktuatiya printipleri. • Soşial dokumentleri: CV, bildirim, ofişial yazışmak. • Argumentli tekst. • Fonetika, lafkuruluşu, lafbirleşmelerin analizleri. • Türlü yaratmalar, ese, yaradıcılık işleri, proektlär, referatlar h.b. 	<ul style="list-style-type: none"> • yaratma-sintez; • yaratma – lirika tekstinä komentariya; • yaratma – personaja karakteristika; • yaratma-yazdırmaq; • yaratma – analiz; • CV; • bildirim; • ofişial yazışmak; • ese.
<p>XI.4.1. Söz etiketinin kurallarını yazı işlerindä dooru kullanmaa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Söz etiketinin kuralları. • Söz payları, onnarın 	<ul style="list-style-type: none"> • yaratma; • yaratma-fikirlemä;

<p>XI.4.2. Söz paylarını biri-birindän başkalaştırmaa, onnarın özelliklerini, morfologiya nışannarını hem sintaksis funktiyalarını belli etmää.</p> <p>XI.4.5. Tekstin temel janra nışannarını/özelliklerini koruyarak, temellenip kendi yaşamak/ üretim bilgilerinä, temalara görä türlü yaratmalar, ese, yaratıcılık işleri, proektlär, referatlar düzmää, yazmaa.</p>	<p>özellikleri, morfologiya nışannarı.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Türlü yaratmalar, ese, yaratıcılık işleri, proektlär, referatlar h.b. • Şkola yaratmaların soyları. • Publiştika stilin janraları. 	<ul style="list-style-type: none"> • yaratma-sintez; • yartama-literatura patredi; • yaratma-baalantılı analiz; • ese; • statya; • mektup.
<p>XII.4.1. Aazdan hem yazılı tekstlerdä gagauz dilinin orfografiya, orfoepiya hem punktuatıya printiplerini/ kurallarını korumaa, kullanmaa.</p> <p>XII.4.2. Tekstin nışannarını / özelliklerini koruyarak, temellenip kendi yaşamak/ üretim bilgilerinä, temalara görä türlü yaratmalar, ese, yaratıcılık işleri, proektlär düzmää, yazmaa.</p> <p>XII.4.4. Ofițial-izmetçilik hem bilim stillerin özelliklerini kullanarak, yalvarım, Curriculum Vitae (CV), teklif, reklam yazması, anotaıya, bilim-informaıya yazmaa.</p> <p>XII.4.5. Sadä hem katlı cümlelerin sintaksis analizini gerçekleştirmää.</p> <p>XII.4.6. Eni bilim-informaıyalarlan işlemää, komentariya yapmaa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Gagauz dilin orfografiya hem punktuatıya printipleri. • Yalvarım. Curriculum Vitae. Teklif. Reklam yazması. • Anotaıya. Bilim-informaıya. • Sadä hem katlı cümlelerin sintaksis analizleri. • Tekstlerin yazması. • Şkola yaratmaların soyları, ese, yaratıcılık işleri. • Eni informaıyaya komentariya yapmak. • Bir başpaylı cümlelerin soyları. 	<ul style="list-style-type: none"> • komentariyalı yazmak; • yaratma-paralel; • yaratma-literatura patredi; • yaratma - baalantılı analiz; • yaratma-yazdırma; • yalvarım; • Curriculum Vitae, teklif, reklam yazması.

IV. İTEMNERİN ÖRNEKLERİ (AÇIKLAMASI)

NOT: İtemnerin örnekleri bakalavra ekzamenini vermää deyni, faydalı olaceklar. Üürenicilär, üüredicilär hem testleri hazırlayan avtorlar itemnerin strukturasının hem tiplerinnän tanışabileceklär. Programada itemnär/sınışlar örnek gibi verilerlär, itemnär çeşitli olabilir.

Teksti dikatlı okuyun da aşadaki soruşlara cuvap verin:

Açan bän duumuşum, benim dä gözlerim açkıştılar bu dünneyä, nicä sizin. Gözlerimin şafkını bän kaybettim beş yaşında: ozaman pek küçüktüm, ki annamaa kayıplın paasını. Bir saadın içindä bän kaldım yalnız, nicä çöllüktä.

Hepsicii, kim bizä gelärdi, sokaktan gecärdi, gördüynän beni, gösterärdilär kendi can acılarını evdekilerinä, angıların başına Allaa bölä bela vermiş. Bu can acımaıkları beni acılayardılar: bän yoktu nicä sınaşayım bu fikirä, ani nekadar yaşayacam, okadar da kahırsak tutacam onnarı, kim bana can baaşladı.

Bir kabaatsız gibi fenalık yapmaa onnara, kimi biz severiz, - ne var nicä bundan taa pek acılasın üreeni? Okadaradan mı gerçekän bän ölä halsızım? Lääzım kär duşman olmaa, kalmaa benim halımda da, nekadar yaşayacam, anamın-bobamın kahırını zorlatmaa. Tä ne iş için bän dayma düşünärdim. Da tä bän geldim bir karara, ani yapmaa, ne olursa, sade birtürlü azbuçuk fayda getirmää. İltän bän üürendim bir oyuncaa başka oyuncaklardan ayırmaa, angılarını bana verärdilär. Sora bän koydum neetimä edenmää bir zanaat, angısı çözecek benim ellerimi aalemin yardımınan, da çekettim üürenmää kavalda hem gaydada çalmaa...

Eni zanaatı bän kablettim hızlı, unutmayarak, ani herbir adam, angısı läözım kendisini doyursun, läözım düşünsün yaarınkı gün için dä. Kim bendän taa çok läözımdı düşünsün bunu? Tezdä bän üürendiydim sepet, çiten hem hasır örmää, kaba süüttän türlü oyuncaklar yapmaa, türlü içer avadınıkları: sandık, dolap. Hep o vakit bän çalışardım kaldırmaa ustalımı yorgan yapmakta hem çalgıcılıkta.

Kapıp hepsi bu zanaatları, bän döndüm evä. **Benim zavalı anam-bobam, sevineräk, çıktılar karşı.** O – benim yaşamamda en kısmetli günümdü! Bän, bir zavalı kör uşak, kendi istedik kuvedimnän oldum onnara dayak hem koydum kendi omuzumu. Bän ozaman annadım, ani tamannanmış istediin, borcun verer bizä kuvet hem kısmet.

(Konstantin Negruşi „Kör usta”)

<i>İtemnär</i>
<p><i>Kompetențiya birimi:</i> 2.4. Sintez hem analiz logika proteslerin yardımınnan artistik yaratmasının içindekiliini annamaa hem kritika düşünmeklerin yardımınnan açıklamaa.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Verili teksti dikat okuyun da aşadakı soruşlara cuvap verin. <ul style="list-style-type: none"> a) Nezaman annadıcı gözlerinin şafkını kaybetmiş? b) Neçin insannarın can acımakları kör çocu acılayardılar? c) Annadıcının laflarına görä, “ne taa pek var nicä acılasın üreeni”? d) Nesoy karara gelmiş çocuk yaşamasını ileri götürmök için?
<ul style="list-style-type: none"> • Üç cümläylän gösterin personajın iç duygularını.
<p><i>Kompetențiya birimi:</i> 2.2. Kendi bakışını personajların yaptıklarına, türlü olaylara gösterip, onnarı biri-birinnän yaraştırıp, kendi pozitiyasını argumentlemää, inandırmaa.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Temelleneräk tekstä, yazın. <ul style="list-style-type: none"> a) Angı zanaatları üürendi kör çocuk? (3 cümlä) b) Angı gün en kısmetliydi kör olana deyni? (3 cümlä)
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Da tä bän geldim bir karara, ani yapmaa, ne olursa, sade birtürlü azbuçuk fayda getirmää.</i> Personajın kararınnan kayılınsınız mı? Bakışınızı açıklayın. (4 cümlä)
<p><i>Kompetențiya birimi:</i> 3.1. Meydana açıklam artistik yaratmasında personajın, annadıcının hem avtorun özelliklerini, açıkla arasında baalantıları hesaba alarak. 3.4. Literatura tekstlerindä hem başka tekst soylarında kultura hem etika elementlerini açıkla, kendi bakışını açıklamaa.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Kayıl olêrsınız mı adamın düşünmeklerinnän, ani “Herbir adam, angısı läözım kendisini doyursun, läözım düşünsün yaarınkı gün için dä”? Fikrinizi açıklayın. (3 cümlä)
<ul style="list-style-type: none"> • Sizin bakışınıza görä, kör çocuun anası-bobası kabledäbildilär mi canında güvemnik (raatlık) oolunun mutlu geleceä için? Neçin? Bakışınızı argumentläyin. (5 cümlä)
<ul style="list-style-type: none"> • Tekstin adını koyun, seçiminizi açıklayın. (2 cümlä)
<p><i>Kompetențiya birimi:</i> 3.5. Artistik yaratmasına interpretațiya yaparkan, literatura teoriyasından terminneri kullanmaa.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Verili sınışları yapın: <ul style="list-style-type: none"> a) bu fragmenttä kullanılmış 3 artistik kolaylı bulun. Onnarı çıkarın, ne olduunu, belli edin;

<p>b) bir artistik kolaylınnan bir cümlä kurun.</p> <p>c) teksttän iki metafora hem bir uydurma çıkarın. Bir metaforanın maanasını açıklayın.</p>										
<ul style="list-style-type: none"> • Verili tekstin stilini açıklayın, 3 argument verin. 										
<p>Kompetențiya birimneri:</p> <p>4.1. Aazdan hem yazılı tekstlerdä gagauz dilinin orfografiya, orfoepiya hem punktuatiya printiplerini / kurallarını korumaa, kullanmaa.</p> <p>4.2. Söz paylarını biri-birindän başkalaştırmaa, onarın özelliklerini, morfologiya nişannarını hem sintaksis punktiyalarını belli etmää.</p>										
<ul style="list-style-type: none"> • Üç uzun vokallı laf çıkarın, onnarlan lafbirleşmeleri kurun. 										
<ul style="list-style-type: none"> • Verili lafin fonetika analizini yapın: çöllük. 										
<ul style="list-style-type: none"> • Verili lafların morfema strukturasını belli edin: kısmetli, oyuncaklar. 										
<ul style="list-style-type: none"> • Verili teksttän çıkarın: <ul style="list-style-type: none"> a) iki adlık saabilik formasında; b) üç aderlik; c) üç baalayıcı. 										
<ul style="list-style-type: none"> • Teksttä bulun: <ul style="list-style-type: none"> a) iki işlik, onnarın zamanını, uzununu, sayısını yazın; b) iki nişannık, birinin yaratırmak uurlarını yazın; c) iki sayılık, onnarlan lafbirleşmesi kurun. 										
<ul style="list-style-type: none"> • Verili lafin morfologiya analizini yapın: zanaat. 										
<ul style="list-style-type: none"> • Verili lafin morfologiya analizini yapın: severiz. 										
<ul style="list-style-type: none"> • Verili işliklerin uyan formalarını okçaazlarla birleştirip, gösterin: <table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td style="text-align: center;"><u>İşlik</u></td> <td style="text-align: center;"><u>gramatika forması</u></td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">gidecün</td> <td style="text-align: center;">oluş. çal., bel gel. z., I üz, ç.s.</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">duu</td> <td style="text-align: center;">oluş. çal., mutl gel z., II üz, b.s.</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">kabardartız</td> <td style="text-align: center;">izin ç., II üz, b.s.</td> </tr> </table> 	<u>İşlik</u>	<u>gramatika forması</u>	gidecün	oluş. çal., bel gel. z., I üz, ç.s.	duu	oluş. çal., mutl gel z., II üz, b.s.	kabardartız	izin ç., II üz, b.s.		
<u>İşlik</u>	<u>gramatika forması</u>									
gidecün	oluş. çal., bel gel. z., I üz, ç.s.									
duu	oluş. çal., mutl gel z., II üz, b.s.									
kabardartız	izin ç., II üz, b.s.									
<ul style="list-style-type: none"> • Verili fragmenttän iki izafet konstruktıyasında lafbirleşmesi çıkarın, angı hesaptan izafet, belli edin. 										
<ul style="list-style-type: none"> • Teksttä verili lafbirleşmenin maanasını açıklayın: gözlerim açkımıştlar. Bu lafbirleşmesinnän dooru hem kıynaş maanalarında birär cümlä kurun. 										
<ul style="list-style-type: none"> • Bu frazeologizmanın maanasını açıklayın, onunnan kendi cümlelerinizi kurun: çözecek benim ellerimi. 										
<ul style="list-style-type: none"> • Teksttän birsoy paylı cümlä çıkarın (<i>bir cümlä</i>). Birsoy payları çizip, shemasını yapın. 										
<ul style="list-style-type: none"> • Aşaada verili laflara bulun: <table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td style="width: 50%;">a) sinonim</td> <td style="width: 50%;">b) antonim</td> </tr> <tr> <td>bela -</td> <td>açık -</td> </tr> <tr> <td>fikir -</td> <td>küçüktüm -</td> </tr> <tr> <td>kahırsak -</td> <td>fenalık -</td> </tr> <tr> <td>başladı -</td> <td>duşman -</td> </tr> </table> <ul style="list-style-type: none"> c) Bir antonim çiftinnän cümlä kurun. d) Verili lafbirleşmelerindä işliklerin erinä sinonimlerini kullanıp, birär cümlä kurun (<i>birär örnek</i>): <ul style="list-style-type: none"> 1) başka oyunculardan ayırmaa – _____ 2) zanaatı kablettim hızlı – _____ 	a) sinonim	b) antonim	bela -	açık -	fikir -	küçüktüm -	kahırsak -	fenalık -	başladı -	duşman -
a) sinonim	b) antonim									
bela -	açık -									
fikir -	küçüktüm -									
kahırsak -	fenalık -									
başladı -	duşman -									

3) *sınaşayım bu fikirä* – _____

Kompetenşıya birimi:

4.5. Sadä hem katlı cümlelerin sintaksis analizini yapmaa.

- Çizili cümleyi çıkarın, sintaksis analizini yapın.
- Bu fragmenttä verili shemaya görä cümleyi bulun.

Kompetenşıya birimi:

4.4. Yazmak ustalını, kırınlılığını ilerletmää.

- Verili temaya görä fikrinizi açıklayın.
- *Kör diil onnar, angıları görmeerläär güneşi, ama onnar, angıları görmeerläär bu dünneedä kendi läüzümnünü.*
- *Halklar dostlukta, birliktä kaaviydir.*
- *Alatlayın bu dünneedä iilikli unutulmaz işläär yapmaa.*
- *Herbir insanın yaşamasında laf - o bir önemni elementtir.*
- *Canımızda inan varkan, bizi kimsey kökleyämüz!...*

Kompetenşıya birimi:

3.5. Soşial dokumentlerin strukturasını kullanarak, CV, bildirim, ofişial yazışmak kurmaa, yazmaa.

4.1. Söz etiketinin kurallarını yazı işlerinde dooru kullanmaa.

- Verili situatşyalara görä yazmaa **teklif, kutlamak, bildirim, mektup ...**
 - **teklif:** 12 klasın adından şkolanın bitki çan yortusuna anaları-bobaları teklif etmää. (*danışmak forması, neet, data, saat, adres, kimdän*).
 - **bildirim:** Komrat kasabasında, merkez galereyasında Dimitriy Savastinin personal resim sergisi açılacak. (*oluşun neeti, saat, adres, data, kim*).

Kompetenşıya birimi:

2.4. Dialog hem monolog sözündä kendi bakışlarını, fikrini yazıda açıklamaa.

4.1. Aazdan hem yazılı tekstlerde gagauz dilinin orfografiya kurallarını, literatür dilini, gramatika hem punktuatşya normalarını korumaa, kullanmaa.

- **Verili dialogu alti dolu sıracıklan / replikaylan başarın:**
 - *Kayılsın mı fikirlän, ani “Yaşarkan dil – yaşêêr halk ta”?*
 - ...
- **Verili dialogu edi dolu sıracıklan / replikaylan başarın:**
 - *Tabiat zihirlenmesin deyni, biz ne yapabiliriz?*
 - ...
- **Verili dialogu beş dolu sıracıklan / replikaylan başarın:**
 - *Kayılsınız mı, ki “Yaşamak – çok ii bir üüredici...”*
 - ...

V. TESTLERİN ÖRNEKLERİ. TESTLERİN KANTARLAMAK SHEMALARIN ÖRNEKLERİ.

NOT: Testlerin örnekleri bakalavra ekzamenini vermää deyni, faydalı olaceklar. Üürenicilär, üüredicilär hem testleri hazırlayan avtorlar testin strukturasinan, itemnerin sayısının hem onnarın katlılınınan tanışabileceklär. Testtä itemnär/sınışlar örnek gibi verilerlär, onnar çeşitli olabilirlär. Testin kantarlamak sheması kantarlamak kriteriyalarını, cuvabın doluluunu hem doruluunu gösterer. Kantarlamak sheması obiektiv hem efektif notalamaa kolaylık verer.

Gumanitar profili

Tamannamak vakıdı 180 min. (*üç astronom saadı*)

Yaklaşardı Kolada. Havada ayaz vardı, ama kaar taa yaamadıydı. Kızlar avşammen toplanırdılar suratalarınnan oturmaklara, maani çalardılar hem geç vakıda kadar hazırlardılar kendilerine çiiiz. **Kimisi mulin ipliindän dikärdi çarşaf, daroşka, yastıcaak, kimisi tantela örärdi.** Karşıdaki pençeredä asılı durardı top-top gülgülü hem al-kırmızı pençerä çiçää. Onnarı kızlar hazırlardılar çocuklara, kim istärdi yavkluluk etmää...

Delikannı çocuklar gelärdilär pençereyä. Ev saabisi kabledärdi onnarı içeri. Hayazdan girip sıcak odaya, onnar taa güzelleşärdilär – yanakları kan damnardı! Çocuklar gözäl çalardılar kolada türkülərini, hazırlanırdılar kolada gezmää...

Çıkıp dışarı, çocuklar annaşardılar, angı kızdan kimä bu avşam çiçek alınacak. Çocuk yollardı içeri dostunu, istesin çiçek o kızdan, angısı yatmış üreenä. Kız da çiçeeni verärdi sade beendii çocaa. Kabledip kızdan çiçää, delikannı takardı onu şapkasına da pençeredän gösterärdi içerdekilerinä, ani çiçek eldän elä gönderildi. Çiçek vermää delikannı çocaa – bu bir evelki gagauz adeti, ani gençlerin arasında bundan sora başlêêr yavkluluk. Ötää dooru çocuk kabledärdi sevgilisindän bir gözäl kitka kıvırcık kalpaana deyni kolada gezmää. Kız baaşardı yavklusuna dufili basma. Kenarları boncuklan tantela örülü. Basmada çeşitli bürüncük ipliinnän yazıladı kızın hem çocuun adlarının baş bukvaları. Bu da bir ii nişandı, angısı gençlerä gelecektä umut verärdi. Çocuun tarafından da olardı baaşış dilber kıza: ya bir paket halvıta, ya bir tarak, ya broşka, yada üzük. Eer ileri dooru devam edirsä duygulu dostluk, gelirsä büük sevda onnara, sevgililär istenirlär da düün yaparlar.

(Anku Boeva “*Hatalı kaar*”)

Not: *suratalar – kumalar, drujkalar*

Nr. s/s	İtemnär	Ballar	
1.	Verili teksti dikat okuyun da aşadaki soruşlara cuvap verin:	L	L
		0	0
	a) nesoy çiiiz hazırlardılar kendilerine kızlar? (<i>1 cümlä</i>)	1	1

		L	L
		0	0
2.	Tekstä temelleneräk, yazın:	L	L
		0	0
	a) nesoy evelki adet gagauzlarda varmış? (<i>3 cümlä</i>)	1	1
	_____	2	2
		3	3
		4	4

	b) nesoy baaşış çocuklar kızlara verirmiş? (2 cümlä) _____ _____ _____	L 0 1 2	L 0 1 2
	c) nicä çocuklar hazırlanırdılar Koladaya? (1 cümlä) _____ _____	L 0 1	L 0 1
3.	Yaraştırın evelki hem büünkü günnerdä Kolada yortusunun bakılmasını. (4 cümlä) _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____	L 0 1 2 3 4 5 6	L 0 1 2 3 4 5 6
4.	Angı yazıcılar gagauz halk adetlerini göstererlär? Bir örnek gibi avtorun hem yaratmanın adını yazın, birkaç adeti sıralayın. (3 cümlä) _____ _____ _____	L 0 1 2 3 4	L 0 1 2 3 4
5.	a) Verili teksttä üç artistik kolaylı bulun. Onnarı çıkarın, ne olduunu, belli edin. _____ _____ _____	L 0 1 2 3	L 0 1 2 3
	b) Bir artistik kolaylınnan cümlä kurun. _____ _____ _____	L 0 1 2	L 0 1 2
6.	Sizin bakışınıza görä, nelär var nicä yapalım halk adetlerimizi korumak hem ilerletmäk için? (5 cümlä) _____ _____ _____ _____ _____	L 0 1 2 3 4 5 6	L 0 1 2 3 4 5 6
7.	Verili teksttän çıkarın: a) iki adlık çıkış halında; _____ _____	L 0 1 2	L 0 1 2

	b) <i>iki</i> nişannık, birinin yaraştırmak uurlarını yazın; _____ _____	L 0 1 2	L 0 1 2
	c) <i>üç</i> işlik, formalarını belli edin (<i>zaman, üz, sayı</i>). _____ _____ _____	L 0 1 2 3	L 0 1 2 3
8.	Teksttän <i>dört</i> yabancı laf çıkarın. Bir laflan lafbirleşmesi kurun. _____ _____ _____	L 0 1 2 3	L 0 1 2 3
9.	Aşaaada verili laflara yazın: a) sinonim vakıt - _____ gülgülü - _____ gözäl - _____ evelki - _____ başlêr - _____ b) antonim avşammen - _____ geç - _____ sıcak - _____ çıkıp - _____ büük - _____	L 0 1 2 3 4 5	L 0 1 2 3 4 5
10.	Verili lafın fonetika analizini yapın: <i>baaşış</i> . _____ _____ _____ _____	L 0 1 2 3	L 0 1 2 3
11.	Verili lafın morfologiya analizini yapın: <i>Kolada</i> . _____ _____ _____ _____ _____	L 0 1 2 3 4	L 0 1 2 3 4
12.	Çizili cümleyi çıkarın da ona sintaksis analizini yapın. _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____	L 0 1 2 3 4 5 6 7	L 0 1 2 3 4 5 6 7

13.	<p>„Halkın gözellii - adetlerdü” temasına görä (20-25 cümlä) kendi fikirinizi açıklayın. Fikirinizi açıklamaa deyni, aşaadakı planı hesaba alın:</p> <p>I. Temayı (konuyu) açıklayın. Cuvabın içindekilii hem temanın (konunun) baalantısı olsun.</p> <p>II. Fikirinizi argumentläyin, dil zebilliini hem dilin komunikativ kalitesini koruyun (logikayca, annamaklı, demekli, fikirli).</p> <p>III. Dolu hem dooru literatura dilinin normalarını kullanın. Temayı (konuyu) açıklayarkan, läázımnı materialı kullanın.</p> <p>IV. Derindän kendi bakışınızı, pozitiyanızı, kişiliininizi gösterin.</p>	L	L
		0	0
		2	2
		3	3
		4	4
		5	5
		6	6
		7	7
		8	8
		L	L
		0	0
		2	2
		3	3
		4	4
		5	5
		6	6
		7	7
		8	8
		L	L
		0	0
		2	2
		3	3
		4	4
		5	5
		6	6
		7	7
		8	8
		L	L
		0	0
		2	2
3	3		
4	4		
5	5		
6	6		
14.	<p>Kolada yortusunnan dostunuza kutlamak yazın (<i>danışmak forması, dilemək teksti, kimdän</i>).</p> <p>Aşaadakı istedikleri hesaba alın:</p> <p>I. Janranın strukturasını koruyun.</p> <p>II. Situaçiyayı dooru kullanın.</p> <p>III. Dilin stilistikasını, gramatika kurallarını koruyun.</p>	L	L
		0	0
		1	1
		2	2
		3	3
		L	L
		0	0
		1	1
		2	2
		3	3
		4	4
		5	5
L	L		
0	0		
1	1		
2	2		

Real profili

Tamannamak vakıdı 180 min. (üç astronom saadı)

Vardı taa bir saat beklemää avtobusu. Yoktu benim nesoysoya neetim, bän salt istärdim gitmää uzaa bu kasabadan, görmemää kimseyi. Bän oturardım da sık-sık uardım ellerimi biri-birinä, dişlerim dä enser kesärdi.

- Var mı nicä oturayım yanınıza? – işildi bir kalın, ama yalpak adam sesi.
- Elbetki, – dedim bän, – oturunuz, – da yaptım ona bir parça er. Yanıma oturdu büyük yaşta bir adam.
- Benim adım Görgi, – biraz sustuynan, dedi o.
- Bän Simu, – havezsiz dedim bän, bakarak elimdä patredä.
- Çok gözäl eşiniz var, özlediniz, olmalı, onu. Çoktan mı buluşmêersınız? – sırdarak, sordu ihtär.
- O diil benim eşim. Bu kızı bän çoktan severim, ama o zengin, diil benim için.
- Nekadar ahmacık hepsi gençkenä, – aar soluyup, dedi Görgi. – Bän dä öläydüm,

çocuum, ama yaşamak – çok ii bir üredici. Açan bän senin gibiydim, benim yaşamamda peyda oldu bir kızçaaaz. Biz sevärdik biri-birimizi. Ama açan onun anası-bobası işittilär bunu, brakmazdılar onu diil lafetsin, ama yaklaşsın da bana. Canım gecä-gündüz sızlardı, aklım salt onunandı. Ama yapmazdım hiç bişey, sanardım, ani büyüklär taa islää yaşamayı bilerlär... Kendi yaşamamı bän geçirdim yalnız...

Birazdan sora ihtär sözünü ilerletti.

- Bän sana, oolum, te ne söyleycäm... Sän taa gençsin. Herkezi läzım kendi sevdası için, kısmeti için mukayet olsun. Dişlerinnän kemir, meklä, ama yap neetini. Bakma birinä hem seslämä kimseyi. Zerä neçin sän adamsın, eer atılarsan neetindän, gördüynän zorlukları. Ko onnar seni kaaviletsinnär. Tekrarlama benim yanlışlıklarımı.

Bu laflardan sora o kalktı, diidi benim omuzuma da gitti.

Te artık etişti benim avtobusum. Bän kalktım, döndüm arkamı da, çekip derin soluumu, gittim geeri kasabaya yayan, barabar kendi fikirlerimmän...

(Tatyana Dragneva “Yolcunun nasaati”)

Nr s/s	İtemnär	Ballar	
1.	Verili teksti dikat okuyun da aşadaki soruşlara cuvap verin.		
	a) Geroyun nesoy istedii vardı? (1 cümlä)	L	L
	_____	0	0
	_____	1	1
	b) Neçin sevdii kız diilmiş geroya deyni? (1 cümlä)	L	L
	_____	0	0
	_____	1	1
	_____	2	2
	c) Ne nasaat etti gencä ihtär adam? (3 cümlä)	L	L
	_____	0	0
	_____	1	1
	_____	2	2
	_____	3	3
	_____	4	4

2.	<p>“Yaşamak – çok ii bir üüredici...” Kayıl olêrsınız mı ihtârin bu laflarınnan? Fikirinizi açıklayın. (4 cümlä)</p> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>	L 0 1 2 3 4 5 6	L 0 1 2 3 4 5 6
3.	<p>İhtârin nasaatları ne diiştiräbilir geroyun yaşamasında? (3 cümlä)</p> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>	L 0 1 2 3 4 5	L 0 1 2 3 4 5
4.	<p>a) Verili teksttä <i>iki</i> artistik kolaylı bulun. Onnarı çıkarın, ne olduunu, belli edin.</p> <hr/> <hr/> <hr/> <p>b) <i>Bir</i> artistik kolaylınnan cümlä kurun.</p> <hr/> <hr/> <hr/>	L 0 1 2 L 0 1 2	L 0 1 2 L 0 1 2
5.	<p>a) Nesoy kişilik kaliteleri sizä deyni en önemni sevgili insanda? (sıralayın 3 kalitä)</p> <hr/> <hr/> <hr/> <p>b) <i>İki</i> gözäl söz sevda için yazın.</p> <hr/> <hr/> <hr/>	L 0 1 2 3 L 0 1 2 3	L 0 1 2 3 L 0 1 2 3
6.	<p>Çıkarın teksttän:</p> <p>a) <i>üç</i> yabancı laf;</p> <hr/> <hr/> <hr/> <p>b) <i>bir</i> aderlik, neredä vokal dönmesi var hem <i>bir</i> adlık, neredä – konson dönmesi.</p> <hr/> <hr/> <hr/>	L 0 1 2 3 L 0 1 2	L 0 1 2 3 L 0 1 2

7.	Verili lafların morfema strukturasını belli edin: <i>kasabadan, görmemää.</i>	L 0 1 2 3 4	L 0 1 2 3 4
8.	Verili sayılıkları laflan yazın: <i>9, 15, 29, 88, 165, 225.</i>	L 0 1 2 3	L 0 1 2 3
9.	a) Aşaada verili laflara <i>antonim</i> yazın: kalın - _____ yalpak - _____ zengin - _____ genç - _____ uzak - _____ zor - _____ b) <i>Genç</i> lafa bulduunuz antonimnän bir cümlä kurun.	L 0 1 2 3 L 0 1 2	L 0 1 2 3 L 0 1 2
10.	Verili lafa fonetika analizini yapın: <i>Simu.</i>	L 0 1 2 3 4	L 0 1 2 3 4
11.	Verili lafa morfologiya analizini yapın: <i>kızcaaz.</i>	L 0 1 2 3 4	L 0 1 2 3 4
12.	Çizili cümleyi çıkarın da ona sintaksis analizini yapın.	L 0 1 2 3 4 5 6 7	L 0 1 2 3 4 5 6 7
13.	„ <i>İstediklär – neet, angısını läüzim çalışmaa tamannamaa</i> ” temasına görä fikrinizi açıklayın (<i>15-20 cümlä</i>). Fikrinizi açıklamaa deyni, aşağıdaki planı hesaba alın:	L 0	L 0

	I. Temayı (konuyu) açıklayın. Cuvabın içindekilii hem temanın (konunun) baalantısı olsun.	2	2
	II. Fikrinizi argumentläyin, dil zebilliini hem dilin komunikativ kalitesini koruyun (logikayca, annamaklı, demekli, fikirli).	3	3
	III. Dolu hem dooru literatura dilinin normalarını kullanın. Temayı (konuyu) açıklayarkan, lääzımnı materialı kullanın.	4	4
	IV. Derindän kendi bakışınızı, pozitiyanızı, kişiliininizi gösterin.	5	5
		6	6
		7	7
		8	8
		L	L
		0	0
		2	2
		3	3
		4	4
		5	5
		6	6
		7	7
		8	8
		L	L
		0	0
		2	2
		3	3
		4	4
		5	5
		6	6
		7	7
		8	8
		L	L
		0	0
		2	2
		3	3
		4	4
		5	5
		6	6
14.	Yazın bir bildirim , ani Haydar küüyünä geler anılmış gagauz türkücüsü Pötr Petkoviç kendi konçertinnän. (<i>data, saat, er sizin bakışınıza görä</i>)		
	Aşaadaki istedikleri hesaba alın:		
	I. Butürlü janranın strukturasını koruyun.	L	L
	II. Situaçiyayı dooru kullanın.	0	0
	III. Dilin stilistikasını, gramatika kurallarını koruyun.	1	1
		2	2
		3	3
		L	L
		0	0
		1	1
		2	2
		3	3
		4	4
		5	5

		L	L
		0	0
		1	1
		2	2

NOT: Testlerin kantarlamak shemaları sade verili tekstlerä uyêr.

Gumanitar profili

Nr. s/s	Testin itemneri	Kantarlamak kriteriyaları	Kantarlamak sheması	Ballar
1.	Verili teksti dikat okuyun da aşaadakı soruşlara cuvap verin: a) nesoy çiiiz hazırlardılar kendilerinä kızlar? (1 cümlä) b) Kimä deyni kızlar hazırlardılar çiçekleri? (1 cümlä)	a) <i>Üürenicinin bakışına görä.</i> b) <i>Üürenicinin bakışına görä.</i>	<i>1 bal</i> cümlä için; <i>1 bal</i> cümlä için; <i>1 bal</i> gramatika kurallarını dooru kullanmak için.	1 bal 2 bal
2.	Tekstä temelleneräk, yazın: a) nesoy evelki adet gagauzlarda varmış? (3 cümlä) b) nesoy baaşış çocuklar kızlara verirmiş? (2 cümlä) c) nicä çocuklar hazırlanırdılar Koladaya? (1 cümlä)	a) <i>Üürenicinin bakışına görä.</i> b) <i>Üürenicinin bakışına görä.</i> c) <i>Üürenicinin bakışına görä.</i>	<i>1-ür bal</i> dooru cuvaplı cümlä için; <i>1 bal</i> gramatika kurallarını dooru kullanmak için; <i>1-ür bal</i> dooru cuvaplı cümlä için; <i>1 bal</i> dooru cuvaplı cümlä için.	4 bal 2 bal 1 bal
3.	Yaraştırın evelki hem büünkü günnerdä Kolada yortusunun bakılmasını. (4 cümlä)	<i>Üürenicinin bakışına görä</i>	<i>1-ür bal</i> herbir dooru, dolu cümlä için; <i>1 bal</i> gramatika kurallarını dooru kullanmak için; <i>1 bal</i> original tekst için.	4 bal 1 bal 1 bal
4.	Angı yazıcılar gagauz halk adetlerini göstererlär? Bir örnek gibi avtorun hem yaratmanın adını yazın, birkaç adeti sıralayın. (3 cümlä)	<i>Üürenicinin bakışına görä.</i>	<i>1-ür bal</i> herbir dooru, dolu cümlä için; <i>1 bal</i> gramatika kurallarını dooru kullanmak için.	3 bal 1 bal

5.	Verili teksttän a) <i>üç</i> artistik kolaylı bulun. Onnarı çıkarın, ne olduunu, belli edin; b) <i>bir</i> artistik kolaylınnan cümlä kurun.	a) metafora: <i>yanakları kan damnardı; yatmış üreenä;</i> epitet: büyük sevda (<i>başka örneklär dä olabilir</i>) b) <i>Üürenicinin kendi bakışına görä.</i>	1-ür bal herbir dooru çıkarılmış artistik kolaylı için; 1 bal cümleyi dooru kurmak için; 1 bal gramatika hem punktuatıya normalarını dooru kullanmak için.	3 bal 2 bal
6.	Sizin bakışınıza görä, nelär var nicä yapalım halk adetlerimizi korumak hem ilerletmäk için? (5 cümlä)	<i>Üürenicinin bakışına görä.</i>	1-ür bal herbir dooru, dolu cümlä için; 1 bal gramatika hem punktuatıya normalarını dooru kullanmak için.	5 bal 1 bal
7.	Verili teksttän çıkarın: a) <i>iki</i> adlık çıkış halında; b) <i>iki</i> nışannık, birinin yaraştırmak uurlarını yazın; c) <i>üç</i> işlik, formalarını belli edin (<i>zaman, üz, sayı</i>).	a) ipliindän, kızdän (<i>başka örneklär dä olabilir</i>) b) gözäl, geç gözäl – denklik uuru taa gözäl – yaraştırmak uuru en (hepsindän) gözäl – üstünnük uuru (<i>başka örneklär dä olabilir</i>) c) toplanırdılar – bitkisiz geç.z., III üz, çok.s. başlêêr – şindiki z., III üz, bir.s. alnacak – mutlak gel.z., III üz, bir.s. (<i>başka örneklär dä olabilir</i>)	1-ür bal çıkış h. adlıkları çıkarmak için; 1 bal nışannıkları çıkarmak için; 1- bal nışannın yaraştırmak uuru kurmak için; 1-ür bal herbir işlik için.	2 bal 2 bal 3 bal
8.	Teksttän <i>dört</i> yabancı laf çıkarın. Bir laflan lafbirleşmesi kurun.	tantela, adet, şapka, dufili; halk adetleri (<i>başka örneklär dä olabilir</i>)	0,5 bal herbir laf için; 1 bal lafbirleşmesi için.	2 bal 1 bal
9.	Aşaada verili laflara bulun: a) sinonim b) antonim vakıt - avşamnen - gülgülü - geç - gözäl - sıcak - evelki - çıkıp - başlêêr - büyük -	a) sinonim b) antonim vakıt - zaman avşamnen - sabaalen gülgülü - pembä geç - erken gözäl - gercik sıcak - suuk evelki - eski çıkıp - girip başlêêr - çekeder büyük - küçük (<i>başka örneklär dä olabilir</i>)	0,5 bal herbir dooru sinonim için; 0,5 bal herbir dooru antonim için;	5 bal

10.	Verili lafa fonetika analizini yapın: baaşış .	baaşış –baa-şış – 2 kısım b - [b]- konson, sesli, çiftli, çetin; aa- [a] – uzun vokal, kalın, urgusuz; ş -[ş] -konson, sessiz, çiftli, çetin; ı- [ı] – vokal, kalın, urgulu; ş -[ş] -konson, sessiz, çiftli, çetin. ----- 6 bukva; 5 ses	0,5 bal kısımlara dooru bölmäk için hem urgu için; 2 bal bukvalarının dooru karakteristikası için; 0,5 bal dooru bukvaları hem sesleri sayılması için.	3 bal
11.	Verili lafa morfologiya analizini yapın: Kolada .	Kolada–adlık (ne?) I. Temel f. – Kolada (ne?); II. Morf.nış.: cansız, kendili, vok. bitän (II hal.t.), T.h., bir.s.; III. (Ne?) <u>Kolada</u>	4 bal dooru morfologiya analizi için; (0,5 bal çıkarılacak yannışlık varsaydı).	4 bal
12.	Çizili cümleyi çıkarın da ona sintaksis analizini yapın: Kimisi mulin ipliindän dikärdi çarşaf, daroška, yastıcaq, kimisi tantela örärdi.	ader. adl. adl. işl. [Kimisi mulin ipliindän dikärdi adl. adl. adl. çarşaf, daroška, yastıcaq], ader. adl. işl. [kimisi tantela örärdil. (annatma, duygusuz, katlı, dalsız, baalayıcısız: 1-iki başpaylı, geniş, var birsoy paylar; 2 - iki başpaylı, geniş;) [- =], [- =].	2 bal cümlä paylarını dooru belli etmäk için; 2 bal söz paylarını dooru belli etmäk için; 2 bal skobalarda cümleyä dooru analiz yapmak için; 1 bal shemayı dooru yapmak için.	7 bal
13.	„ Halkın gözellii - adetlerdü ” temasına görä kısıdan (20-25 cümlä) kendi fikrinizi açıklayın. Verili planı hesaba alın.	I. Temanın (konunun) açıklaması için. Cuvabın içindekilii hem temanın (konunun) baalantısı için: 8 bal – dolu hem dooru temanın (konunun) açıklaması için. Cuvabın içindekilii hem konunun baalantısı için, logikayca dooru cümlelerin kurulması için; 7 bal – temanın diil okadar dolu açıklaması var. Cuvabın içindekilii hem konunun baalantısı için; 6 bal – temayı açıklayarken, az yannışlık var. Cuvabın içindekilii hem konunun baalantısı için; 5 bal – temayı açıklayarken sözü yazıda diil bitnik (yok giriş osa çıkış). Cuvabın		8 bal

	<p>içindekilii diil sıkı baalı temaya (konuya); 4 bal – kendi açıklamasında cevaplar diildir uygun düzölü. Temanın içindekilii açıklamasında sade denemäk var; 3bal - temayı yufka açıklamış. Cuvabın içindekilii hem konunun baalantısı dolaşık verili; 2 bal – temayı pek yufka açıklamış. Cuvabın içindekilii hem konunun baalantısı pek yufka verili; 0 bal – temayı (konuyu) açıklayamamış. Cuvabın içindekilii hem konunun baalantısı yok.</p> <p><i>II. Fikirini argumentlemäk, dil zebilliini hem dilin komunikativ kalitesini korumak için (logikayca, annamaklı, demekli, fikirli):</i> 8 bal – temaya görä fikirini argumentli açıklêêr, dilin zebilli hem komunikativ kaliteleri doludan hem dooru kullanlêr; 7 bal – kendi fikirini gözäl argumentli açıklêêr, dil zebilliini şıralı kullanêr, ama 1-2 yannışlık dilin komunikativ strukturalarında yapêr; 6 bal – kendi fikir açıklamasında var şüpesi, neredä belli, ani üürenici yanılêr, dil zebilliini doludan kullanmêêr, lafların stil kullanmasında yannışlık var; 5 bal – temaya görä argumentlerin sade bir-ikisi uyêr, dil zebilliini hiç kullanmêêr, cümlelerdä söz normalarında yannışlık var; 4 bal – argumentleri yannış, ama verer, dil zebilliini kullanmêêr, hem sözleşmäk stillerini hiç bilmeer; 3 bal – argumentleri yufka, dil zebilliini kullanmêêr hem sözleşmäk stillerini pek yufka biler; 2 bal – argumentleri pek yufka, dil zebilliini kullanmêêr hem sözleşmäk stillerini pek yufka biler; 0 bal – temayı (konuyu) açıklayamamış, dil zebilliini kullanmêêr hem sözleşmäk stillerini hiç bilmeer.</p> <p><i>III. Dooru literatura dilinin normalarını korumak için.</i> 8 bal – Dooru literatura dilinin normalarını korumak için, yannışlıksız yazılı iş için; 7 bal – 2 orfografiya hem 2 sintaksis yannışlıkları olabilir; 6 bal – 3- 4 orfografiya hem 2 sintaksis yannışlıkları olabilir; 5 bal – 5-6 orfografiya hem 3 sintaksis yannışlıkları olabilir; 4 bal – 7-8 orfografiya hem 4 sintaksis yannışlıkları olabilir; 3 bal – 9-10 orfografiya hem 4 sintaksis yannışlıkları olabilir;</p>	<p>8 bal</p> <p>8 bal</p> <p>6 bal</p>
--	--	---

		<p>2 bal – 11-12 orfografiya hem 4 sintaksis yanlışlıkları olabilir; 0 bal – 13 orfografiya hem 5 sintaksis yanlışlı.</p> <p><i>IV. Derindän kendi bakışını, pozitiyasını, kişiliini göstermek için:</i></p> <p>6 bal – derindän kendi bakışını, pozitiyasını, kişiliini göstermek hem argumentlemek için; 5 bal – derindän kendi bakışını, pozitiyasını, kişiliini göstermek için, argumentlemesi var, ama bitkiyadan inandırılmadı; 4 bal – kendi bakışını dolu göstermemiş, kişilik pozitiyası diil taman, argumentlemek düşünceli diil; 3 bal – kendi bakışını çok az göstermiş, pozitiyasını açıklayamamış, 2 bal – kendi bakışını yufka göstermiş, pozitiyasını açıklayamamış, argumentleyämemiş; 0 bal – kendi bakışını açıklayamamış, pozitiyasını göstermemiş, argumentlemek yok.</p>	
14.	<p>Kolada yortusunnan dostunuza kutlamak yazın (<i>danışmak forması, dilemek teksti, kimdän</i>).</p> <p>Aşaadaki istedikleri hesaba alın:</p> <p>I. Janranın strukturasını koruyun. II. Situaşiyayı dooru kullanın. III. Dilin stilistikasını, gramatika kurallarını koruyun.</p>	<p><i>I. Janranın strukturasını tamannamak için:</i></p> <p>3 bal – dolu hem dooru strukturanın tamannaması için; 2 bal – strukturanın tamannamasında 1-2 yanlışlık olabilir; 1 bal – strukturanın tamannamasında 3 yanlışlık olabilir; 0 bal – butürlü janranın strukturasını tamannaması yok.</p> <p><i>II. Situaşiyayı dooru kullanmak için.</i></p> <p>5 bal - situaşiyayı dooru hem dolu kullanmak için; 4 bal – situaşiyayı dolu göstermemiş, 1 şart kullanmamış; 3 bal – situaşiyayı dolu göstermemiş, 2 şart kullanmamış; 2 bal – situaşiyayı dolu göstermemiş, 3 şart kullanmamış; 1 bal – situaşiyayı pek yufka göstermiş; 0 bal – situaşiyayı göstermemiş, şartları kullanmamış;</p> <p><i>III. Dilin stilistikasını, gramatika kurallarını korumak için.</i></p> <p>2 bal – dooru dilin stilistikasını, gramatika kurallarını korumak için, yanlışlıksız yazılı iş için. 1 bal – dooru dilin stilistikasını, gramatika kurallarını korumak için, 2-3 yanlışlık olabilir; 0 bal – dilin stilistikasını dooru kullanmamış, yanlışlıklar çok var.</p>	<p>3 bal</p> <p>5 bal</p> <p>2 bal</p>

Toplam: 100 bal

Real profili

№	Testin itemneri	Kantarlamak kriteriyaları	Kantarlamak sheması	Ballar
1.	Verili teksti dikat okuyun da aşağıdaki soruşlara cuvap verin. a) Geroyun nesoy istedii vardı? (1 cümlä) b) Neçin sevdii kız diilmiş geroya deyni? (1 cümlä) c) Ne nasaat etti gencä ihtär adam? (3 cümlä)	a) Üürenicinin bakışına görä. b) Üürenicinin bakışına görä. c) Üürenicinin bakışına görä.	1 bal dooru, dolu cümlä için; 1 bal dooru, dolu cümlä için; 1 bal gramatika kurallarını dooru kullanmak için; 1-är bal dooru, dolu cümlä için; 1 bal gramatika kurallarını dooru kullanmak için.	7 bal
2.	“Yaşamak – çok ii bir üüredici...” Kayıl olêrsınız mı ihtärin bu laflarınnan? Fikrinizi açıklayın. (4 cümlä)	Üürenicinin bakışına görä.	1-är bal herbir dooru, dolu cümlä için; 1 bal original tekst için; 1 bal gramatika kurallarını dooru kullanmak için.	6 bal
3.	İhtärin nasaatları ne diiŝtiräbilir geroyun yaşamasında? (3 cümlä)	Üürenicinin bakışına görä.	1-är bal herbir cümlä için; 1 bal original tekst için; 1 bal gramatika kurallarını dooru kullanmak için.	5 bal
4.	a) Verili teksttä iki artistik kolaylı bulun. Onnarı çıkarın, ne olduunu, belli edin. b) bir artistik kolaylınnan cümlä kurun.	a) Metaforalar: canım sızlardı, gittim barabar kendi fikirlerimnän; Başka örneklär dä olabilir. b) Üürenicinin kendi bakışına görä.	1-är bal herbir dooru çıkarılmış artistik kolaylı için; 1 bal cümleyi dooru kurmak için; 1 bal gramatika hem punktuaŝıya normalarını dooru kullanmak için.	4 bal

5.	a) Nesoy kişilik kaliteleri sizä deyni en önemni sevgili insanda? (sıralayın 3 kalitä) b) İki gözäl söz sevda için yazın.	a) <i>Üürenicinin bakışına görä.</i> b) <i>Üürenicinin bakışına görä.</i>	1-är bal herbir kalitä için; 1-är bal söz için; 1 bal gramatika kurallarını dooru kullanmak için.	6 bal
6.	Çıkarın teksttän: a) üç yabancı laf; b) bir aderlik, neredä vokal dönmesi var hem bir adlık, neredä – konson dönmesi.	a) Simu, avtobus, patredä <i>Başka örneklär dä olabilir.</i> b) benim - bün, patredä - patreť <i>Başka örneklär dä olabilir.</i>	1-är bal dooru çıkarılmış laflar için; 1-är bal herbir örnek için.	5 bal
7.	Verili lafların morfema strukturasını belli edin: kasabadan, görmemää	kasabadan kasaba - kök; -dan - laf diiştirän afiks (Ç. h.); görmemää gör- - kök; -me- - laf diiştirän afiks (inkärlik forması); -mää - laf diiştirän afiks (infinitiv forması).	2-är bal herbir dooru morfema strukturasına görä analiz için; (0,5 bal çıkarılacak yanlışlık varsaydı).	4 bal
8.	Verili sayılıkları laflan yazın: 9, 15, 29, 88, 165, 225.	Dokuz, onbeş, irmi dokuz, seksän sekiz, üz altmış beş, ikiüz irmi beş	0,5-är bal herbir sayılın, dooru yazması için; (0,5 bal çıkarılacak herbir yanlışlık için).	3 bal
9.	a) Aşaada verili laflara antonim yazın.	a) antonim kalın - incä yalpak - fena zengin - fukaara genç - ihtär uzak - yakın zor - kolay <i>Başka örneklär dä olabilir.</i>	0,5-ar bal herbir dooru antonim için; 1 bal cümleyi dooru kurmak için; 1 bal gramatika hem punktuatıya normalarını dooru kullanmak için.	5 bal

	b) Genç lafa bulduunuz antonimnän bir cümlä kurun.	b) <i>Üürenicinin bakışına görä.</i>		
10.	Verili lafa fonetika analizini yapın: Simu.	Simu - Si – mu – 2 kısım S - [s'] - konson, sessiz, çiftli, yımışak; i - [i] –vokal, incä, urgulu; m - [m] -konson, sesli, çiftsiz, çetin; u - [u] - vokal, kalın, urğusuz. _____	1-är bal herbir sesä dooru analiz yapmak için; (0,5 bal çıkarılacak herbir yannışlık için).	4 bal
11.	Verili lafa morfolojiya analizini yapın: kızçaaz.	Kızçaaz – adlık (kim?); I. Temel forması – kızçaaz (kim?); II. Morfolojiya nişannarı: adetçä, canrı, konsonnan bitän (I h.t.), küçüldek f., T.h., b.s.; III. (Kim?) <u>bir kızçaaz.</u>	4 bal dooru analiz yapmak için; (0,5 bal çıkarılacak herbir yannışlık için).	4 bal
12.	Çizili cümleyi çıkarın da ona sintaksis analizi yapın:	ader. adl. ardl. ader. işl. işl. ader. <u>Bu laflardan sora o kalktı, diidi benim</u> adl. baal. işl. <u>omuzuma da gitti.</u> (annatma, duygusuz, sadä, iki başpaylı, geniş, var birsoy predikat) [...○,○, da ○]	2 bal cümlä paylarını dooru belli etmek için; 2 bal söz paylarını dooru belli etmek için; 2 bal - skobalarda cümleyä dooru analiz yapmak için; 1 bal – shemayı dooru yapmak için.	7 bal
13.	“İstediklär – neet, angısını läüzım çalışmaa tamannamaa.” temasına görä kıسادan (15-20 cümlä) kendi fikirinizi açıklayın. Verili planı hesaba alın.	I. Temanın (konunun) açıklaması için. Cuvabın içindekilii hem temanın (konunun) baalantısı için: 8 bal – dolu hem dooru temanın (konunun) açıklaması için. Cuvabın içindekilii hem konunun baalantısı için, logikayca dooru cümlelerin kurulması için; 7 bal – temanın diil okadar dolu açıklaması var. Cuvabın içindekilii hem konunun baalantısı için; 6 bal – temayı açıklayarken, az yannışlık var. Cuvabın içindekilii hem konunun baalantısı için; 5 bal – temayı açıklayarken sözü yazıda diil bitnik (yok giriş osa çıkış). Cuvabın içindekilii diil sıkı baalı temaya (konuya); 4 bal – kendi açıklamasında cuvaplar diildir uygun düzülü. Temanın içindekilii		8 bal

	<p>açıklamasında sade denemäk var; 3 bal – temayı yufka açıklamış. Cuvabın içindekilii hem konunun baalantısı dolaşık verili; 2 bal – temayı pek yufka açıklamış. Cuvabın içindekilii hem konunun baalantısı pek yufka verili; 0 bal – temayı (konuyu) açıklayamamış. Cuvabın içindekilii hem konunun baalantısı yok.</p> <p><i>II. Fikirini argumentlemäk, dil zebilliini hem dilin komunikativ kalitesini korumak için (logikayca, annamaklı, demekli, fikirli):</i></p> <p>8 bal – temaya görä fikirini argumentli açıklêêr, dilin zebillii hem komunikativ kaliteleri doludan hem dooru kullanlêr; 7 bal – kendi fikirini gözäl argumentli açıklêêr, dil zebilliini şıralı kullanêr, ama 1-2 yannışlık dilin komunikativ strukturalarında yapêr; 6 bal – kendi fikir açıklamasında var şüpesi, neredä belli, ani üürenici yanılêr, dil zebilliini doludan kullanmêêr, lafların stil kullanmasında yannışlık var; 5 bal – temaya görä argumentlerin sade bir-ikisi uyêr, dil zebilliini hiç kullanmêêr, cümlelerdä söz normalarında yannışlık var; 4 bal – argumentleri yannış, ama verer, dil zebilliini kullanmêêr, hem sözleşmäk stillerini hiç bilmeer; 3 bal – argumentleri yufka, dil zebilliini kullanmêêr hem sözleşmäk stillerini pek yufka biler; 2 bal – argumentleri pek yufka, dil zebilliini kullanmêêr hem sözleşmäk stillerini pek yufka biler; 0 bal – temayı (konuyu) açıklayamamış, dil zebilliini kullanmêêr hem sözleşmäk stillerini hiç bilmeer.</p> <p><i>III. Dooru literatura dilinin normalarını korumak için.</i></p> <p>8 bal – Dooru literatura dilinin normalarını korumak için, yannışlıksız yazılı iş için; 7 bal – 2 orfografiya hem 2 sintaksis yannışlıkları olabilir; 6 bal – 3- 4 orfografiya hem 2 sintaksis yannışlıkları olabilir; 5 bal – 5-6 orfografiya hem 3 sintaksis yannışlıkları olabilir; 4 bal – 7-8 orfografiya hem 4 sintaksis yannışlıkları olabilir; 3 bal – 9-10 orfografiya hem 4 sintaksis yannışlıkları olabilir; 2 bal – 11-12 orfografiya hem 4 sintaksis yannışlıkları olabilir; 0 bal – 13 orfografiya hem 5 sintaksis yannışlı.</p>	<p>8 bal</p> <p>8 bal</p>
--	---	---

		<p><i>IV. Derindän kendi bakışını, pozitiyasını, kişiliini göstermek için:</i></p> <p>6 bal – derindän kendi bakışını, pozitiyasını, kişiliini göstermek hem argumentlemek için;</p> <p>5 bal – derindän kendi bakışını, pozitiyasını, kişiliini göstermek için, argumentlemesi var, ama bitkiyadan inandırılmadı;</p> <p>4 bal – kendi bakışını dolu göstermemiş, kişilik pozitiyası diil taman, argumetlemek düşünceli diil;</p> <p>3 bal – kendi bakışını çok az göstermiş, pozitiyasını açıklayamamış,</p> <p>2 bal – kendi bakışını yufka göstermiş, pozitiyasını açıklayamamış, argumetleyämemiş;</p> <p>0 bal – kendi bakışını açıklayamamış, pozitiyasını göstermemiş, argumetlemek yok.</p>	6 bal
14.	<p>Yazın bir <i>bildirim</i>, ani Haydar küüyünä geler anılmış gagauz türkücüsü Pötr Petkoviç kendi konfertinnän. (<i>Vakit, saat, er sizin bakışınıza görä</i>)</p> <p>Verili istedikleri hesaba alın.</p>	<p><i>I. Janranın strukturasını tamannamak için:</i></p> <p>3 bal – dolu hem dooru strukturanın tamannaması için;</p> <p>2 bal – strukturanın tamannamasında 1-2 yanlışlık olabilir;</p> <p>1 bal – strukturanın tamannamasında 3 yanlışlık olabilir;</p> <p>0 bal - butürlü janranın strukturasını tamannaması yok.</p> <p><i>II. Situaşiyayı dooru kullanmak için.</i></p> <p>5 bal – situaşiyayı dooru hem dolu kullanmak için;</p> <p>4 bal – situaşiyayı dolu göstermemiş, 1 şart kullanmamış;</p> <p>3 bal – situaşiyayı dolu göstermemiş, 2 şart kullanmamış;</p> <p>2 bal – situaşiyayı dolu göstermemiş, 3 şart kullanmamış;</p> <p>1 bal – situaşiyayı pek yufka göstermiş;</p> <p>0 bal – situaşiyayı göstermemiş, şartları kullanmamış;</p> <p><i>III. Dilin stilistikasını, gramatika kurallarını korumak için.</i></p> <p>2 bal – dooru dilin stilistikasını, gramatika kurallarını korumak için, yanlışlıksız yazılı iş için.</p> <p>1 bal – dooru dilin stilistikasını, gramatika kurallarını korumak için, 2-3 yanlışlık olabilir;</p> <p>0 bal – dilin stilistikasını dooru kullanmamış, yanlışlıklar çok var.</p>	<p>3 bal</p> <p>5 bal</p> <p>2 bal</p>

Toplam: 100 bal